

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/73/2008

OBCOKRAJOWCY PRACUJĄCY W POLSCE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MAJ 2008

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
12 października 2007 roku

-
- ❑ Akceptacja obcokrajowców na krajowym rynku pracy jest niemal powszechna i systematycznie wzrasta. Zdecydowana większość badanych (86%) sądzi, że cudzoziemcom powinno się pozwolić na podejmowanie pracy w Polsce, w tym połowa (50%) chciałaby im dać możliwość pracy w każdym zawodzie, a 36% – tylko w niektórych. Sprzeciw wobec zatrudniania obcokrajowców wyraża co dziesiąty respondent (10%).
  - ❑ Panuje zgoda co do celowości zatrudniania pracowników z krajów ościennych w przypadku braku wykwalifikowanych pracowników. Trzy czwarte ankietowanych (74%) jest zdania, że obywatelom Białorusi, Ukrainy i Rosji powinno się ułatwić podejmowanie w Polsce pracy, jeżeli nie ma Polaków chcących się zatrudnić na danym stanowisku: tylko 18% badanych nie zgadza się na takie rozwiązanie.
  - ❑ Ankietowani najczęściej uważają (52% wskazań), że polski rząd powinien się starać o zmniejszenie w Polsce liczby pracowników pochodzących z Białorusi, Rosji i Ukrainy. Znacznie mniej osób (23%) jest zdania, że powinien dążyć do tego, aby więcej niż obecnie obywateli tych krajów przyjeżdżało do nas pracować.
  - ❑ Od niedawna obywatele państw byłego ZSRR pochodzenia polskiego mogą się ubiegać o Kartę Polaka. Dwie trzecie badanych (65%) popiera wprowadzenie tego dokumentu, a co piąty (19%) jest przeciwnego zdania.

Nasze dotychczasowe badania pokazują, że stosunek do obcokrajowców przebywających w Polsce ukształtowany jest przede wszystkim przez czynniki ekonomiczne, zwłaszcza przez postrzegany ich wpływ na rynek pracy¹. W ostatnim czasie miały miejsce procesy mogące zmienić nastawienie do cudzoziemców w naszym kraju: masowa emigracja i spadek bezrobocia spowodowały braki siły roboczej w wielu branżach, a zmiany regulacji prawnych sprawiły, że zatrudnianie obcokrajowców stało się łatwiejsze. Z drugiej strony, obywatele państw nienależących do UE muszą starać się o wizy, co poważnie ogranicza możliwość przyjazdu wielu z nich ze względu na koszt i wymagania formalne. Zwiększył się więc popyt, a zmniejszyła podaż tych pracowników.

Obcokrajowcy na rynku pracy w Polsce nie są grupą jednorodną pod względem prawnym. Obywatele niektórych krajów muszą uzyskać pozwolenie, aby legalnie pracować w Polsce. Specyficzną grupą są obywatele Białorusi, Rosji i Ukrainy. Od 1 lutego 2008 roku mogą oni być zatrudniani w Polsce bez pozwolenia na pracę przez sześć miesięcy w roku. Wystarczy, że polski pracodawca złoży w urzędzie pracy stosowne oświadczenie. Jak dotąd, zdecydowana większość oświadczeń dotyczy obywateli Ukrainy, którzy od dawna są najliczniejszą grupą pracowników – obcokrajowców².

W jednym z naszych ostatnich sondaży³ badaliśmy poziom akceptacji cudzoziemców na rynku pracy, ze szczególnym uwzględnieniem przybyszów z państw sąsiednich. Oszacowaliśmy skalę niedoboru pracowników wykwalifikowanych. Zapytaliśmy też o Kartę Polaka: ułatwienia w podróżowaniu, pobycie i pracy w Polsce dla obywateli innych krajów pochodzenia polskiego.

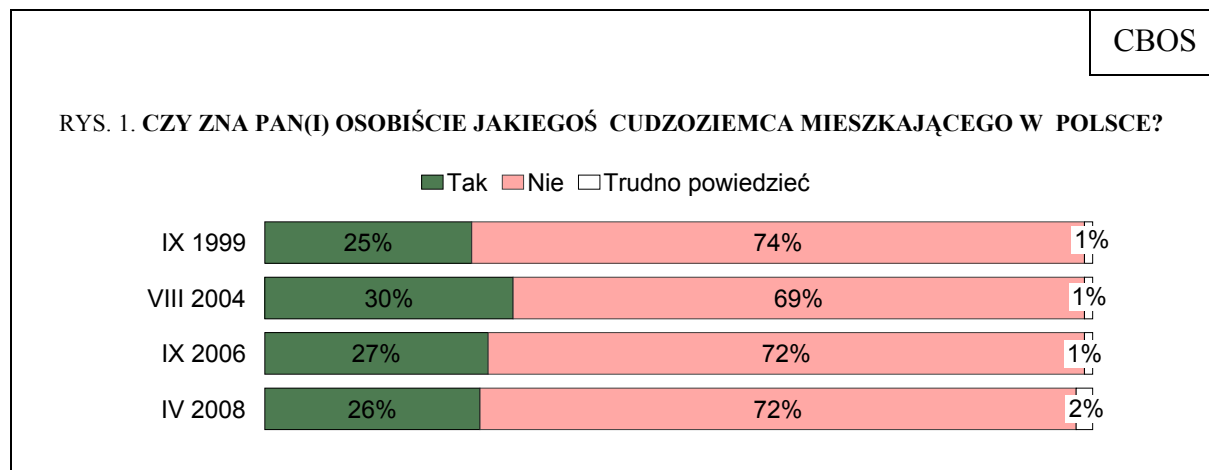
¹ Zob. komunikat CBOS „Obcokrajowcy w Polsce”, sierpień 2004.

² Za: „Gazeta Prawna” nr 78, 21.04.2008, Dodatek C „Zatrudnianie cudzoziemców”, s. c2.

³ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (215) zrealizowano w dniach 11–14 kwietnia 2008 roku na liczącej 1101 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

ZNAJOMOŚĆ OBCOKRAJOWCÓW

Spośród naszych ankietowanych co czwarty deklaruje znajomość jakiegoś obco-krajowca mieszkającego w Polsce. Od września 2006 roku liczebność tej grupy pozostała bez zmian.

Znajomością cudzoziemców wyróżniają się mieszkańcy największych miast oraz najmłodszy respondentów. Grupa badanych deklarujących, że znają osobiście obywatela innego kraju zamieszkałego w Polsce, wyraźnie rośnie wraz z ich wykształceniem (zob. tabele aneksowe).

Najwięcej osób deklaruje, że zna kogoś pochodzącego z Ukrainy (6% ogółu dorosłych). Mniej liczne są grupy respondentów znające kogoś pochodzącego z pozostałych krajów byłego ZSRR. Co pięćdziesiąty zna Rosjanina, a co setny – Białorusina. Być może niektórzy określili znane sobie osoby jako Rosjan, choć pochodziły one z innych krajów byłego ZSRR, np. Białorusi lub Ukrainy. Niewielu ankietowanych twierdzi, że zna kogoś z pozostałych dawnych republik radzieckich: Armenii, Azerbejdżanu, Kazachstanu i innych.

Co dwudziesty respondent zna jakiegoś Niemca mieszkającego w Polsce. Jest to grupa stosunkowo duża – być może niektórzy zaliczyli tu Polaków narodowości niemieckiej. Co pięćdziesiąty badany zna kogoś z Wysp Brytyjskich (Anglika, Szkota, Irlandczyka). Część z nich może mieć szerokie kontakty ze względu na charakter pracy (nauczyciele języka angielskiego wśród uczniów i studentów). Nieznacznie mniej liczne grupy deklarują znajomość jakiegoś Francuza lub Włocha. Pojedynczy respondenci wymieniali narodowości innych krajów europejskich, zarówno z Europy Środkowej, jak i z Zachodu, a także z Bałkanów.

Zbliżone wielkością grupy respondentów (po 3% ogółu) znają kogoś z krajów arabskich i afrykańskich. Jeżeli chodzi o Arabów, w wypowiedziach pojawiły się pojedyncze wzmianki na temat wielu krajów Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej. Przy klasyfikowaniu odpowiedzi do osób znających kogoś z krajów afrykańskich zaliczyliśmy wszystkich mówiących o „czarnoskórych”.

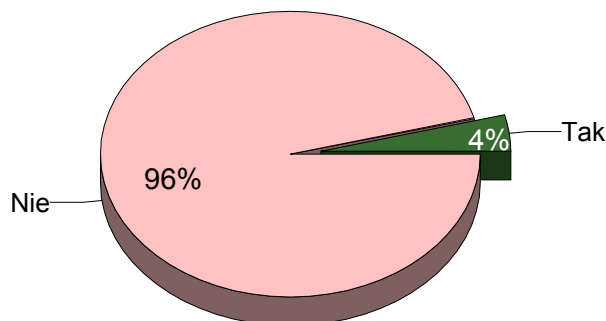
Tabela 1

Narodowość cudzoziemców mieszkających w Polsce według deklaracji respondentów znających takie osoby	Odpowiedzi	
	ogółu badanych	osób znających cudzoziemca mieszkającego w Polsce (N=287)
	w procentach	
Ukraina	6	24
Rosja	2	8
Białoruś	1	4
Inne kraje byłego ZSRR	2	7
Niemcy	5	18
Wielka Brytania, Irlandia	2	9
Włochy	2	6
Francja	1	5
Inne kraje europejskie	5	18
Kraje arabskie	3	10
Kraje afrykańskie	3	10
Kraje azjatyckie	2	8
USA	2	7
Inne kraje	1	3

Badani mogli wymienić kilku obcokrajowców

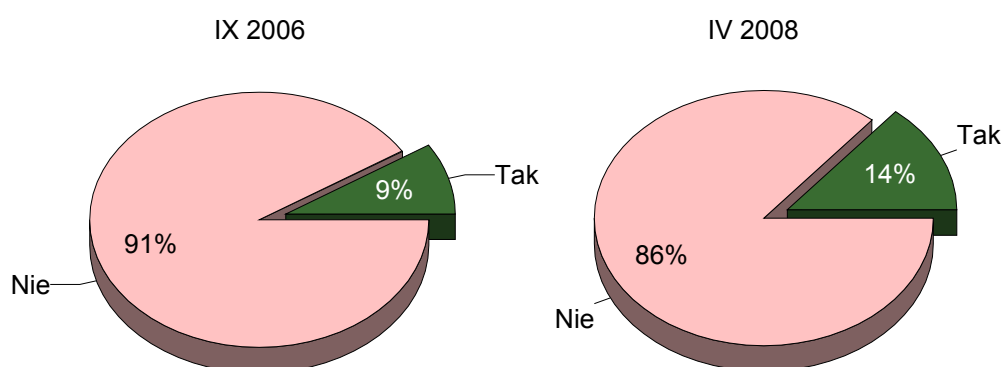
Jeden na dwudziestu pięciu Polaków zatrudniał kiedyś obcokrajowca (np. na budowie, przy pracach polowych) lub korzystał z płatnej pomocy (np. przy pracach domowych, opiece nad dziećmi). Mieszkańcy największych miast częściej zatrudniali cudzoziemców niż mieszkańcy miast małych i średnich czy wsi. Wśród pracodawców było najwięcej specjalistów z wyższym wykształceniem, przedsiębiorców i rolników.

RYS. 2. CZY KIEDYKOLWIEK KORZYSTAŁ(A) PAN(I) Z PŁATNEJ POMOCY OBCOKRAJOWCA (NP. PRZY PRACACH DOMOWYCH, OPIECE NAD DZIEĆMI) LUB ZATRUDNIAŁ(A) PAN(I) OBCOKRAJOWCA, NP. NA BUDOWIE, PRZY PRACACH POLOWYCH?

Mniej więcej co siódmy respondent zna jakąś osobę zatrudniającą cudzoziemca, np. jako pomoc domową, opiekunkę do dzieci, pielęgniarkę, na budowie, przy pracach polowych. W ciągu ostatniego półtora roku wzrosła (o 5 punktów) liczebność grupy deklarującej tego rodzaju znajomości. Są w niej najczęściej osoby lepiej wykształcone, mieszkające w największych miastach, dobrze sytuowane.

RYS. 3. CZY ZNA PAN(I) OSOBIŚCIE KOGOŚ ZATRUDNIAJĄCEGO OBCOKRAJOWCA (NP. JAKO POMOC DOMOWĄ, OPIEKUNKĘ DO DZIECI, PIELĘGNIARKĘ, NA BUDOWIE, PRZY PRACACH POLOWYCH)?

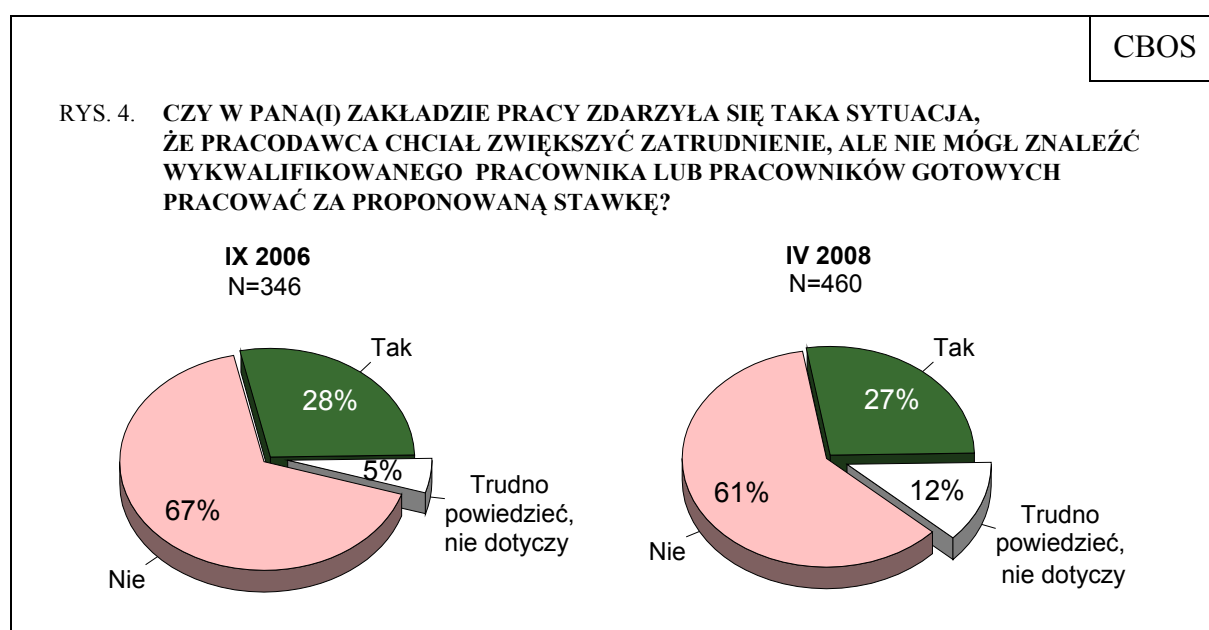

BRAK WYKWALIFIKOWANYCH PRACOWNIKÓW

Wraz ze spadkiem bezrobocia i masową emigracją zarobkową do krajów UE zaobserwowano w Polsce braki wykwalifikowanej siły roboczej. Opisywane badanie pokazuje, jaka jest skala tego zjawiska i gdzie jest ono szczególnie nasilone.

Ponad jedna czwarta pracowników najemnych twierdzi, że w ich zakładzie pracy zdarzyła się taka sytuacja, że pracodawca chciał zwiększyć zatrudnienie, ale nie mógł znaleźć wykwalifikowanego pracownika lub osób gotowych pracować za proponowaną stawkę. W ciągu ostatniego półtora roku sytuacja prawie się nie zmieniła.

Na szczególnie nasilone braki kadrowe cierpią dwie branże: transport i budownictwo. W obu przypadkach prawdopodobną przyczyną jest emigracja zarobkowa. Kierowcy i budowlańcy to grupy zawodowe szczególnie często poszukiwane w Europie Zachodniej. Stosunkowo rzadko o braku wykwalifikowanej siły roboczej mówili natomiast pracownicy opieki zdrowotnej.

Braki kadrowe najczęściej dotyczą przedsiębiorstwa prywatne i spółki o własności mieszanej (państwowej i prywatnej). Około jednej trzeciej zatrudnionych w zakładach o tym typie własności zauważyło takie zjawiska u siebie w pracy.

Najczęściej brak wykwalifikowanych pracowników odczuwają firmy położone w największych miastach.

Tabela 2

Charakterystyka społeczno-demograficzna pracowników najemnych (N=458)	Czy w Pana(i) zakładzie pracy zdarzyła się taka sytuacja, że pracodawca chciał zwiększyć zatrudnienie, ale nie mógł znaleźć wykwalifikowanego pracownika lub pracowników gotowych pracować za proponowaną stawkę?
	Odsetki odpowiedzi twierdzących
Wielkość miejscowości	
Wieś	19
Miasto do 20 tys.	21
Miasto 21–100 tys.	34
Miasto 101–500 tys.	26
Miasto powyżej 500 tys.	40
Forma własności zakładu pracy	
Instytucja lub zakład państwowy lub publiczny	20
Spółka właścicieli prywatnych i państwa	35
Zakład prywatny (poza rolnictwem)	30
Branża*	
Górnictwo, przemysł	21
Budownictwo	38
Transport i łączność	50
Handel i usługi	22
Oświata, nauka	12
Ochrona zdrowia	16
Administracja	21
Wielkość zakładu pracy	
Poniżej 50 zatrudnionych	26
Od 50 do 249 zatrudnionych	27
250 zatrudnionych lub więcej	31

* Nie uwzględniono odpowiedzi pracowników zatrudnionych w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie ze względu na ich małe liczebności w badanej próbie

OBKOKRAJOWCY NA POLSKIM RYNKU PRACY

Akceptacja obcokrajowców na krajowym rynku pracy jest niemal powszechna i systematycznie wzrasta. Zdecydowana większość ankietowanych (86%) sądzi, że cudzoziemcom powinno się pozwolić na podejmowanie pracy w Polsce, w tym połowa chciałaby im dać możliwość pracy w każdym zawodzie. Sprzeciw wobec zatrudniania obcokrajowców wyraża co dziesiąty pytany. W 1992 roku najliczniejszą grupę stanowili respondenci sądzący, że obcokrajowcy nie powinni w ogóle pracować w Polsce. W latach 1999–2006 najczęściej wybierano odpowiedź pośrednią: akceptowano ich przy niektórych rodzajach prac. Obecnie największa grupa jest zdania, że powinni mieć możliwość podjęcia każdej pracy.

Poparcie dla obcokrajowców na naszym rynku pracy jest związane z wykształceniem, wiekiem i miejscem zamieszkania ankietowanych. Respondenci z wyższym wykształceniem, najmłodszy, mieszkający w największych metropoliach częściej niż inni wyrażają opinię, że cudzoziemcy powinni mieć prawo podjąć każdą pracę.

Pracownicy najemni (dla których cudzoziemcy mogą być konkurencją na rynku pracy) częściej niż pozostali akceptują ich aktywność zawodową w Polsce.

Tabela 3

Czy cudzoziemcom powinno się pozwolić na podjęcie pracy w Polsce?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	X '92	IX '99	VIII '04	IX '06	IV '08
Tak, powinno się im pozwolić na podjęcie każdej pracy	9	18	31	34	50
Tak, ale jedynie niektórych rodzajów prac	39	46	42	47	36
W ogóle nie powinno się im pozwalać pracować w Polsce	42	31	22	13	10
Trudno powiedzieć	10	5	5	6	4

Tabela 4

Czy cudzoziemcom powinno się pozwolić na podjęcie pracy w Polsce?	Odpowiedzi	
	ogółu respondentów	pracowników najemnych
	w procentach	
Tak, powinno się im pozwolić na podjęcie każdej pracy	50	58
Tak, ale jedynie niektórych rodzajów prac	36	35
W ogóle nie powinno się im pozwalać pracować w Polsce	10	5
Trudno powiedzieć	4	2

Znajomość z obcokrajowcami zwiększa ich akceptację na polskim rynku pracy. Respondenci znający obywateli innych krajów mieszkających w Polsce w zdecydowanej większości opowiadają się za tym, aby pozwolić im na podjęcie każdej pracy. Pozostali są podzieleni w swoich opiniach, jednak minimalnie częściej twierdzą, że zgodziliby się na wykonywanie przez ludzi z zagranicy każdego zawodu.

Tabela 5

Czy cudzoziemcom powinno się pozwolić na podjęcie pracy w Polsce?	Odpowiedzi osób	
	znających obcokrajowca mieszkającego w Polsce	nieznających obcokrajowca mieszkającego w Polsce
	w procentach	
Tak, powinno się im pozwolić na podjęcie każdej pracy	70	44
Tak, ale jedynie niektórych rodzajów prac	24	41
W ogóle nie powinno się im pozwalać pracować w Polsce	5	11
Trudno powiedzieć	1	5

W kolejnych pytaniach poruszyliśmy problem pracy w Polsce osób z krajów sąsiednich, nienależących do UE: Białorusi, Rosji i Ukrainy. Stanowią oni zdecydowanie najliczniejszą grupę wśród pracowników z zagranicy, a ich sytuacja prawna jest specyficzna. Wyróżniliśmy cztery wymiary potencjalnych skutków obecności obywateli tych krajów na polskim rynku pracy i poprosiliśmy badanych o ocenę tych skutków w każdym z nich.

Tabela 6

Czy, Pana(i) zdaniem, praca obywateli Białorusi, Rosji i Ukrainy w Polsce jest korzystna czy niekorzystna dla:	Wskazania respondentów według terminów badań	
	IX '06*	IV '08
	w procentach	
♦ Pana(i) osobiście		
Korzystna	23	17
Niekorzystna	34	32
Trudno powiedzieć	43	51
♦ polskiej gospodarki		
Korzystna	45	55
Niekorzystna	34	25
Trudno powiedzieć	21	21
♦ ogółu pracujących		
Korzystna	23	25
Niekorzystna	59	56
Trudno powiedzieć	19	19
♦ osób i przedsiębiorstw zatrudniających tych obcokrajowców		
Korzystna	72	77
Niekorzystna	11	9
Trudno powiedzieć	17	14

* W badaniu z września 2006 zadaliśmy zbliżone pytanie, wtedy jednak pytaliśmy o *obcokrajowców spoza Unii Europejskiej*, wyniki więc nie są w pełni porównywalne

Stosunkowo niewielka grupa badanych (17%) uważa napływ obywateli Białorusi, Rosji i Ukrainy do pracy w Polsce za zjawisko korzystne dla siebie osobiście, niemal dwukrotnie więcej osób (32%) ocenia je jako niekorzystne. Co drugi respondent nie ma zdania na ten temat. W grupach zawodowych korzyści najczęściej dostrzegają członkowie kadry kierowniczej i inteligencji, natomiast zagrożenia – robotnicy niewykwalifikowani i bezrobotni.

Jeżeli chodzi o korzyści z tego tytułu dla gospodarki kraju, to dostrzega je większość respondentów (55%), a jedna czwarta (25%) dopatruje się zagrożeń. Im badani są lepiej wykształceni, tym częściej są przekonani o korzyściach gospodarczych.

Co czwarty respondent (25%) jest zdania, że na napływie pracowników ze wschodu zyska ogół zatrudnionych, natomiast większość (56%) obawia się, że pracujący Polacy mogą na tym stracić. Obawy są szczególnie nasilone wśród osób żyjących w złych warunkach materialnych.

Zdecydowana większość respondentów (77%) uważa, że osoby i przedsiębiorstwa zatrudniające tych obcokrajowców odnoszą z tego tytułu korzyści.

Badani znający Białorusina, Rosjanina lub Ukrainca mieszkającego w Polsce nieco częściej niż pozostali są przekonani o użyteczności pracy przybyszów ze wschodu dla polskiej gospodarki, częściej też twierdzą, że odnoszą korzyści osobiste. Jeżeli chodzi o korzyści dla ogółu pracujących, ich opinie niewiele różnią się od zdania pozostałych.

Tabela 7

Czy, Pana(i) zdaniem, praca obywateli Białorusi, Rosji i Ukrainy w Polsce jest korzystna czy niekorzystna dla:	Odpowiedzi osób	
	znających Białorusina, Rosjanina lub Ukrainca mieszkającego w Polsce	nieznających cudzoziemca mieszkającego w Polsce
	w procentach	
♦ Pana(i) osobiście		
Korzystna	33	13
Niekorzystna	30	33
Trudno powiedzieć	37	54
♦ polskiej gospodarki		
Korzystna	63	51
Niekorzystna	27	24
Trudno powiedzieć	10	25
♦ ogółu pracujących		
Korzystna	29	22
Niekorzystna	60	56
Trudno powiedzieć	11	22
♦ osób i przedsiębiorstw zatrudniających tych obcokrajowców		
Korzystna	83	74
Niekorzystna	10	10
Trudno powiedzieć	7	16

Tylko nieliczni mają wątpliwości co do celowości zatrudniania pracowników z krajów ościennych w przypadku braku wykwalifikowanych pracowników. Trzy czwarte ankietowanych (74%) jest zdania, że obywatelom Białorusi, Ukrainy i Rosji powinno się ułatwić podejmowanie w Polsce pracy, jeżeli nie ma Polaków chcących się zatrudnić na danym stanowisku; tylko 18% badanych nie zgadza się na takie wyjście z sytuacji.

RYS. 5. JAK PAN(I) SĄDZI, CZY POWINNO SIĘ UŁATWIĆ OBYWATEŁOM BIAŁORUSI, UKRAINY I ROSJI PODEJMOWANIE W POLSCE PRACY, JEŻELI NIE MA POLAKÓW CHĘTNYCH DO PRACY NA DANYM STANOWISKU, CZY TEŻ NIE?

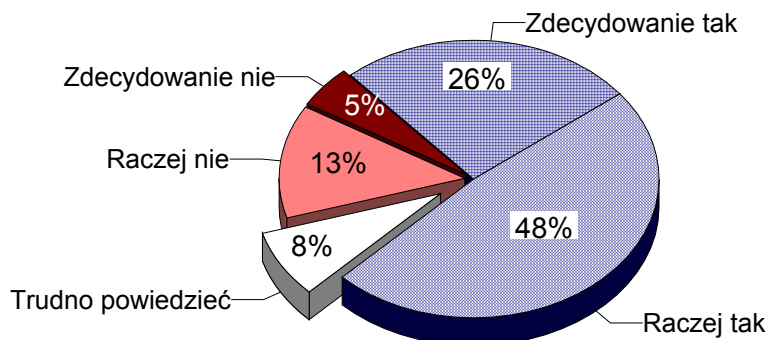

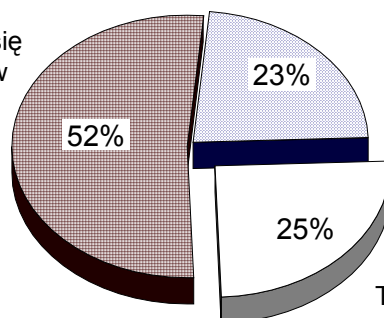
Tabela 8

Jak Pan(i) sądzi, czy powinno się ułatwić obywatelom Białorusi, Ukrainy i Rosji podejmowanie w Polsce pracy, jeżeli nie ma Polaków chętnych do pracy na danym stanowisku, czy też nie?	Odpowiedzi osób	
	znających Białorusina, Rosjanina lub Ukraińca mieszkającego w Polsce	nieznających cudzoziemca mieszkającego w Polsce
	w procentach	
Tak	82	71
Nie	16	19
Trudno powiedzieć	2	10

Polacy najczęściej uważają (52% wskazań), że polski rząd powinien się starać o zmniejszenie w Polsce liczby pracowników pochodzących z Białorusi, Rosji i Ukrainy. Grupa znacznie mniej liczna (23%) jest zdania, że powinien dążyć do tego, aby więcej niż obecnie obywatele tych krajów przyjeżdżało do nas pracować. Te wyniki stoją w (pozornej) sprzeczności z opiniami na temat dopuszczalności obecności obcokrajowców na rynku pracy. W pewnym stopniu powodem rozbieżności mogą być różnice w brzmieniu pytań, prowadzące do przyjęcia innego punktu widzenia. Polacy inaczej patrzą na obecność obcokrajowców z perspektywy gospodarki (wtedy ją akceptują), a inaczej z perspektywy ogólnej (wtedy opinie są ambiwalentne).

RYS. 6. CZY, PANA(I) ZDANIEM, RZĄD POWINIEN:

starać się, aby zmniejszyła się w Polsce liczba pracowników pochodzących z tych krajów

dążyć do tego, aby więcej niż obecnie pracowników z Białorusi, Ukrainy i Rosji przyjeżdżało do pracy w naszym kraju

Trudno powiedzieć

Badani, którzy znają kogoś zatrudniającego cudzoziemca, znacznie częściej niż pozostali popierają otwartą politykę wobec tej kategorii pracowników. Osoby zatrudnione w zakładach, w których można zauważyć deficyt wykwalifikowanej siły roboczej, znacznie częściej niż inni uważają, że rząd powinien dążyć do zwiększenia liczby pracowników ze wschodu.

Tabela 9

Czy, Pana(i) zdaniem, rząd powinien:	Odpowiedzi	
	pracujących w zakładach cierpiących na brak wykwalifikowanych pracowników	pozostałych
	w procentach	
– dążyć do tego, aby więcej niż obecnie pracowników z Białorusi, Ukrainy i Rosji przyjeżdżało do pracy w naszym kraju	39	21
czy też		
– starać się, aby zmniejszyła się w Polsce liczba pracowników pochodzących z tych krajów	43	53
Trudno powiedzieć	18	26

Tabela 10

Czy, Pana(i) zdaniem, rząd powinien:	Odpowiedzi	
	badanych znających osobę zatrudniającą obcokrajowca	pozostałych
	w procentach	
– dążyć do tego, aby więcej niż obecnie pracowników z Białorusi, Ukrainy i Rosji przyjeżdżało do pracy w naszym kraju	44	20
czy też		
– starać się, aby zmniejszyła się w Polsce liczba pracowników pochodzących z tych krajów	44	53
Trudno powiedzieć	13	26

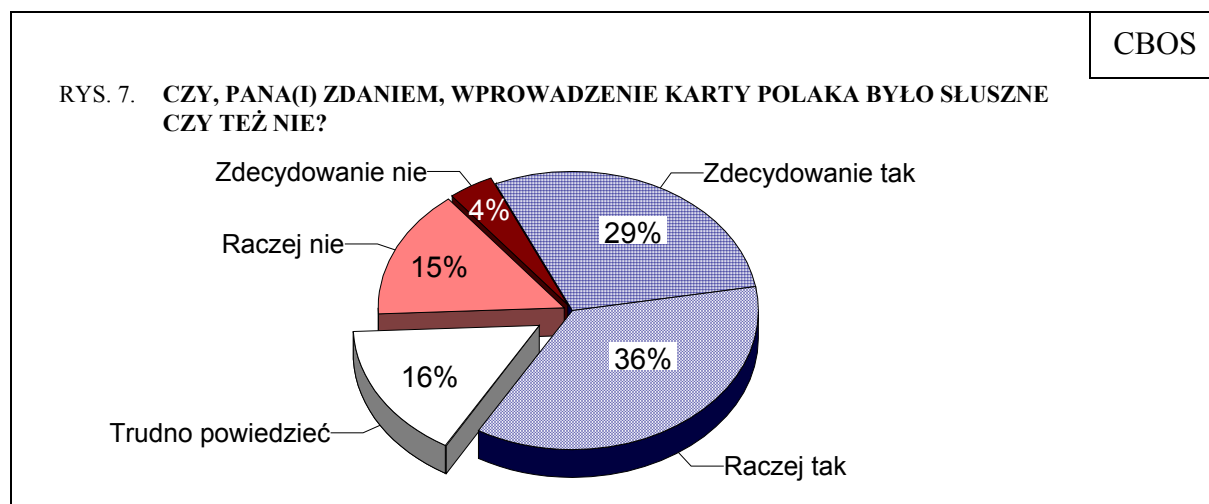
Polacy znający Białorusina, Rosjanina lub Ukraińca mieszkającego w Polsce częściej akceptują ich obecność niż nieznający cudzoziemców. Warto jednak zauważyć, że także wśród osób deklarujących takie znajomości przeważa przekonanie o potrzebie ograniczenia liczebności przybyszów ze wschodu.

Tabela 11

Czy, Pana(i) zdaniem, rząd powinien:	Odpowiedzi osób	
	znających Białorusina, Rosjanina lub Ukraińca mieszkającego w Polsce	nieznających cudzoziemca mieszkającego w Polsce
	w procentach	
– dążyć do tego, aby więcej niż obecnie pracowników z Białorusi, Ukrainy i Rosji przyjeżdżało do pracy w naszym kraju	36	19
czy też		
– starać się, aby zmniejszyła się w Polsce liczba pracowników pochodzących z tych krajów	44	54
Trudno powiedzieć	20	27

KARTA POLAKA

Od niedawna obywatele państw byłego ZSRR pochodzenia polskiego mogą się ubiegać o Kartę Polaka. Osoby, które otrzymają taki dokument, mogą m.in. prowadzić działalność gospodarczą na zasadach takich jak Polacy, zwolnieni są z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę, mają zniżki na przejazd koleją i inne przywileje niedostępne dla pozostałych obcokrajowców. Aby otrzymać Kartę Polaka, muszą oni udokumentować związki z polską kulturą i wykazać się znajomością języka polskiego. Zdecydowana większość ankietowanych (65%) sądzi, że wprowadzenie Karty Polaka było słuszne. Przeciwnego zdania jest 19% respondentów. Im badani są lepiej wykształceni, tym częściej popierają ten pomysł.

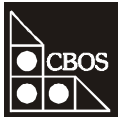
W ciągu ostatniego półtora roku wyraźnie zwiększyła się akceptacja obcokrajowców na krajowym rynku pracy. Obecnie dominująca grupa Polaków popiera wykonywanie przez nich wszystkich zawodów. Prawdopodobnie główną przyczyną tej zmiany są braki kadrowe w niektórych branżach, zwłaszcza w transporcie i budownictwie. Akceptacja rośnie też zapewne za sprawą emigracji – bezpośredniego lub przekazanego przez innych doświadczenia kontaktu z ludźmi innych kultur. Zwiększenie otwartości na innych możliwe jest także jako pośredni efekt emigracji: wielu Polaków wyjeżdża do pracy za granicą i oczekują tam akceptacji, a więc – aby zachować konsekwencję – wyrażają ją sami wobec przybyszów z zagranicy.

Akceptacja jest jednak warunkowa i ograniczona. Badani są przychylni obcokrajowcom podejmującym pracę, której nie chcą wykonywać Polacy. Jednocześnie jednak wyrażają przekonanie, że rząd powinien starać się ograniczać ich liczebność. W społeczeństwie dominuje przeświadczenie o użyteczności obcokrajowców dla gospodarki, lecz dla pracowników – niekoniecznie. Ograniczona otwartość na przybyszów ze wschodu wiąże się też z uprzedzeniami: wyniki innego naszego badania⁴ pokazują, że w stosunku do Białorusinów, Rosjan i Ukraińców niechęć systematycznie maleje, ale wciąż przeważa nad sympatią.

Opracował
Michał WENZEL

---

⁴ Zob. komunikat CBOS „Sympatia i niechęć do innych narodów”, wrzesień 2007.

A N E K S

Tabela 1. W ostatnich latach w Polsce mieszka coraz więcej obcokrajowców, osób nieposiadających obywatelstwa polskiego. Czasem przyjeżdżają oni, żeby pracować; inni zakładają przedsiębiorstwa. Polki i Polacy wchodzi w związki małżeńskie z obcokrajowcami. Czy zna Pan(i) osobiście jakiegoś cudzoziemca mieszkającego w Polsce?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	26	72	2	1101
Płeć				
Mężczyźni	28	70	1	524
Kobiety	24	74	1	577
Wiek				
18-24 lata	43	56	1	159
25-34	32	66	2	205
35-44	36	64	0	180
45-54	19	81	1	180
55-64	23	75	2	181
65 lat i więcej	6	90	4	196
Miejsce zamieszkania				
Wieś	20	79	1	410
Miasto do 20 tys.	22	73	5	151
20-100 tys.	25	74	1	215
101-500 tys.	29	70	0	171
501 tys.i więcej mieszk.	44	55	1	155
Wykształcenie				
Podstawowe	16	82	2	291
Zasadnicze zawodowe	18	80	2	282
Średnie	31	68	1	373
Wyższe	48	51	0	156
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	53	47	0	98
Prac.umysł.niż.szczebla	38	62	0	90
Pracownicy fiz.- umysł.	27	72	1	89
Robotnicy wykwalifikowani	26	72	2	131
Robotnicy niewykwalifik.	16	84	0	53
Rolnicy	10	86	3	33
Pracujący na własny rach.	41	59	0	41
Bierni zawodowo				
Renciści	15	83	2	106
Emeryci	11	86	3	253
Uczniowie i studenci	50	49	1	90
Bezrobotni	28	72	0	85
Gospodynie domowe i inni	11	86	3	33
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	35	64	1	155
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	35	62	3	75
sekt. pryw. poza rolnict.	34	66	0	279
prywatnym gosp. rolnym	10	90	0	43
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	14	86	0	66
301-500	30	68	1	104
501-900	19	80	2	237
901-1200	23	75	2	145
Powyżej 1200 zł	39	61	1	144
Ocena własnych war. mater.				
Złe	19	80	1	199
Średnie	20	78	2	528
Dobre	39	60	1	374
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	30	70	0	39
Raz w tygodniu	21	77	2	554
1-2 razy w miesiącu	25	74	1	199
Kilka razy w roku	36	62	2	198
W ogóle nie uczestniczy	33	67	0	110
Poglądy polityczne				
Lewica	28	72	0	126
Centrum	31	68	0	323
Prawica	27	70	2	355
Trudno powiedzieć	18	80	2	297

Tabela 2. Czy zna Pan(i) osobiście kogoś zatrudniającego obcokrajowca (np. jako pomoc domowa, opiekunkę do dzieci, pielęgniarkę, pracownika na budowie lub przy pracach polowych)?

(%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	14	86	1101
Płeć			
Mężczyźni	15	85	524
Kobiety	13	87	577
Wiek			
18-24 lata	15	85	159
25-34	17	83	205
35-44	19	81	180
45-54	13	87	180
55-64	11	89	181
65 lat i więcej	7	93	196
Miejsce zamieszkania			
Wieś	10	90	410
Miasto do 20 tys.	14	86	151
20-100 tys.	12	88	215
101-500 tys.	14	86	171
501 tys. i więcej mieszk.	25	75	155
Wykształcenie			
Podstawowe	8	92	291
Zasadnicze zawodowe	7	93	282
Średnie	15	85	373
Wyższe	33	67	156
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	35	65	98
Prac. umysł. niż. szczebla	20	80	90
Pracownicy fiz.- umysł.	12	88	89
Robotnicy wykwalifikowani	13	87	131
Robotnicy niewykwalifik.	11	89	53
Rolnicy	12	88	33
Pracujący na własny rach.	19	81	41
Bierni zawodowo			
Renciści	7	93	106
Emeryci	10	90	253
Uczniowie i studenci	12	88	90
Bezrobotni	6	94	85
Gospodynie domowe i inni	15	85	33
Pracuje w:			
inst. państw., publicznej	17	83	155
spółce właścicieli			
prywatnych i państwa	22	78	75
sekt. pryw. poza rolnict.	20	80	279
prywatnym gosp. rolnym	11	89	43
Dochody na jedną osobę			
Do 300 zł	10	90	66
301-500	14	86	104
501-900	11	89	237
901-1200	10	90	145
Powyżej 1200 zł	22	78	144
Ocena własnych war. mater.			
Złe	10	90	199
Średnie	11	89	528
Dobre	19	81	374
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	22	78	39
Raz w tygodniu	10	90	554
1-2 razy w miesiącu	12	88	199
Kilka razy w roku	20	80	198
W ogóle nie uczestniczy	23	77	110
Poglądy polityczne			
Lewica	16	84	126
Centrum	13	87	323
Prawica	17	83	355
Trudno powiedzieć	10	90	297

Tabela 3. Jak Pan(i) sądzi, czy cudzoziemcom powinno się pozwolić na podjęcie pracy w Polsce? 1 - Tak, powinno się im pozwolić na podjęcie każdej pracy; 2 - Tak, ale jedynie niektórych rodzajów prac; 3 - W ogóle nie powinno im się pozwalać pracować w Polsce

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	50	36	10	4	1101
Płeć					
Mężczyźni	49	40	8	2	524
Kobiety	52	33	11	5	577
Wiek					
18-24 lata	68	27	4	1	159
25-34	62	31	5	3	205
35-44	47	39	11	2	180
45-54	57	36	7	1	180
55-64	39	45	12	5	181
65 lat i więcej	32	40	19	9	196
Miejsce zamieszkania					
Wieś	48	34	13	6	410
Miasto do 20 tys.	48	42	8	3	151
20-100 tys.	46	43	9	3	215
101-500 tys.	52	37	10	1	171
501 tys.i więcej mieszk.	64	29	5	2	155
Wykształcenie					
Podstawowe	41	32	19	8	291
Zasadnicze zawodowe	46	41	9	3	282
Średnie	54	38	6	2	373
Wyższe	66	32	1	1	156
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	65	33	0	1	98
Prac.umysł.niż.szczebla	64	32	1	3	90
Pracownicy fiz.- umysł.	52	40	3	4	89
Robotnicy wykwalifikowani	59	35	6	1	131
Robotnicy niewykwalifik.	42	33	23	1	53
Rolnicy	34	47	13	5	33
Pracujący na własny rach.	55	39	5	0	41
Bierni zawodowo					
Renciści	38	41	16	6	106
Emeryci	33	43	16	9	253
Uczniowie i studenci	73	25	2	0	90
Bezrobotni	53	32	14	1	85
Gospodynie domowe i inni	61	24	15	0	33
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	59	38	3	0	155
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	52	41	6	2	75
sekt. pryw. poza rolnict.	58	32	7	3	279
prywatnym gosp. rolnym	32	49	9	9	43
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	44	38	18	0	66
301-500	45	39	14	2	104
501-900	44	37	13	6	237
901-1200	47	40	9	4	145
Powyżej 1200 zł	63	30	5	3	144
Ocena własnych war. mater.					
Złe	38	35	21	5	199
Średnie	46	41	9	4	528
Dobre	63	31	4	2	374
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	41	38	13	8	39
Raz w tygodniu	45	41	11	4	554
1-2 razy w miesiącu	53	33	9	5	199
Kilka razy w roku	58	32	8	2	198
W ogóle nie uczestniczy	62	28	8	2	110
Poglądy polityczne					
Lewica	55	36	6	2	126
Centrum	53	38	7	2	323
Prawica	50	40	9	2	355
Trudno powiedzieć	45	31	15	8	297

Tabela 4. Czy, Pana(i) zdaniem, rząd powinien: 1 - dążyć do tego, aby więcej niż obecnie pracowników z Białorusi, Ukrainy i Rosji przyjeżdżało do pracy w naszym kraju; 2 - starać się, aby zmniejszyła się w Polsce liczba pracowników pochodzących z tych krajów

	(%)			
	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	23	52	25	1100
Płeć				
Mężczyźni	27	47	26	524
Kobiety	20	56	24	576
Wiek				
18-24 lata	25	53	22	159
25-34	28	47	24	205
35-44	24	53	23	180
45-54	25	46	29	180
55-64	22	59	19	181
65 lat i więcej	16	54	29	195
Miejsce zamieszkania				
Wieś	19	55	27	408
Miasto do 20 tys.	21	54	25	151
20-100 tys.	26	52	22	215
101-500 tys.	23	50	26	171
501 tys. i więcej mieszk.	35	45	20	155
Wykształcenie				
Podstawowe	17	58	26	289
Zasadnicze zawodowe	18	54	28	282
Średnie	26	52	22	373
Wyższe	40	39	22	156
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	40	40	20	98
Prac. umysł. niż. szczebla	36	46	18	90
Pracownicy fiz.- umysł.	22	42	35	89
Robotnicy wykwalifikowani	21	47	33	131
Robotnicy niewykwalifik.	25	59	15	53
Rolnicy	19	51	30	33
Pracujący na własny rach.	36	52	12	41
Bierni zawodowo				
Renciści	19	58	24	105
Emeryci	19	56	26	253
Uczniowie i studenci	31	51	18	90
Bezrobotni	6	64	30	85
Gospodynie domowe i inni	12	71	17	33
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	35	43	22	155
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	17	54	28	75
sekt. pryw. poza rolnict.	31	46	24	279
prywatnym gosp. rolnym	12	57	31	43
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	15	71	13	66
301-500	22	60	18	104
501-900	18	58	24	236
901-1200	29	52	19	145
Powyżej 1200 zł	39	36	25	144
Ocena własnych war. mater.				
Złe	16	62	22	198
Średnie	19	52	29	528
Dobre	33	47	20	374
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	23	59	18	39
Raz w tygodniu	21	55	24	552
1-2 razy w miesiącu	20	52	28	199
Kilka razy w roku	28	46	26	198
W ogóle nie uczestniczy	33	43	24	110
Poglądy polityczne				
Lewica	26	53	21	126
Centrum	27	51	22	323
Prawica	28	52	19	355
Trudno powiedzieć	12	53	35	296

Tabela 5. Od niedawna obywatele państw byłego ZSRR pochodzenia polskiego mogą ubiegać się o Kartę Polaka. Posiadacze Karty mogą m.in. prowadzić działalność gospodarczą na zasadach takich jak obywatele polscy, zwolnieni są z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę, mają zniżki na przejazd koleją i inne przywileje niedostępne dla pozostałych obcokrajowców. Czy, Pana(i) zdaniem, wprowadzenie Karty Polaka było słuszne czy też nie?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	65	19	16	1101
Płeć				
Mężczyźni	69	19	13	524
Kobiety	62	19	18	577
Wiek				
18-24 lata	65	20	14	159
25-34	65	19	16	205
35-44	64	21	15	180
45-54	68	19	12	180
55-64	68	19	14	181
65 lat i więcej	62	16	22	196
Miejsce zamieszkania				
Wieś	60	18	21	410
Miasto do 20 tys.	62	20	18	151
20-100 tys.	75	14	10	215
101-500 tys.	63	28	9	171
501 tys. i więcej mieszk.	70	17	13	155
Wykształcenie				
Podstawowe	58	21	21	291
Zasadnicze zawodowe	58	24	18	282
Średnie	71	16	13	373
Wyższe	80	13	7	156
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	77	13	9	98
Prac.umysł.niż.szczegła	70	18	12	90
Pracownicy fiz.- umysł.	63	26	11	89
Robotnicy wykwalifikowani	68	16	15	131
Robotnicy niewykwalifik.	59	23	18	53
Rolnicy	38	30	33	33
Pracujący na własny rach.	71	18	11	41
Bierni zawodowo				
Renciści	56	20	24	106
Emeryci	68	15	17	253
Uczniowie i studenci	71	21	8	90
Bezrobotni	54	27	19	85
Gospodynie domowe i inni	63	19	18	33
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	80	13	7	155
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	69	15	16	75
sekt. pryw. poza rolnict.	63	23	15	279
prywatnym gosp. rolnym	41	25	34	43
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	45	31	24	66
301-500	66	18	16	104
501-900	64	23	13	237
901-1200	72	18	10	145
Powyżej 1200 zł	76	13	11	144
Ocena własnych war. mater.				
Złe	61	21	18	199
Średnie	65	21	14	528
Dobre	68	16	16	374
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	69	15	16	39
Raz w tygodniu	64	18	17	554
1-2 razy w miesiącu	67	16	16	199
Kilka razy w roku	66	23	11	198
W ogóle nie uczestniczy	63	22	15	110
Poglądy polityczne				
Lewica	75	17	8	126
Centrum	63	24	13	323
Prawica	74	15	11	355
Trudno powiedzieć	54	19	27	297